

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาวะสังคมในปัจจุบันมีปัญหาในหลายๆ ด้านที่อาจจะก่อให้เกิดการนำไปสู่อาชญากรรมขึ้นได้ จากเหตุการณ์ระทึกที่หญิงสาววิกลจริตบุกเข้าไปในโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ ถนนสาทร แขวงสีลม เขตบางรัก กรุงเทพฯ¹ แล้วเกิดอาการคลั่งซัดมิดไล่แทงเด็กหญิงนักเรียนชั้น ป. 6 และ ม. 2 บาดเจ็บสาหัส นับเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยไม่เคยมีใครที่จะคาดคิดเห็นได้ว่า จะเป็นเหตุการณ์ที่มีการทำร้ายผลของกฎหมายและเป็นเหตุสะเทือนขวัญที่ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์ วิจารณ์จากสังคมถึงความปลอดภัยในสังคม และเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีมาตรการที่จะเข้ามาดูแลมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีกในสังคม ซึ่งเมื่อได้พิจารณาจากภูมิหลังความเป็นมาของ นางสาวจิตรดาแล้ว ตามประวัติเคยมีอาการป่วยทางจิตมาก่อน และเคยก่อเหตุในลักษณะเดียวกันมาก่อน จึงน่าจะถือได้ว่าบุคคลเช่นนี้เป็นบุคคลมีพฤติกรรมที่มีลักษณะมีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายในอนาคตข้างหน้าได้

อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงแล้วมิได้มีเหตุการณ์ของ นางสาวจิตรดา เพียงกรณีเดียว ไม่ได้ได้มีการกระทำในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นมาหลายครั้งแล้ว ทำให้มีบุคคลผู้ถูกกระทำนั้นถึงแก่ความตาย หรือมีลักษณะเป็นการกระทำต่อตนเองของผู้ป่วยทางจิต หรือผู้มีนเมายาเสพติด เป็นสิ่งที่ประชาชนและบุคคลซึ่งอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้พบเห็นกันอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดการนำไปสู่อาชญากรรมขึ้นได้ เช่น ปัญหาของภาวะเศรษฐกิจซึ่งมีผลกระทบไปถึงความเป็นอยู่ของประชาชนที่จะดำรงอยู่ในสังคม และพฤติกรรมที่น่าจะเป็นอันตรายนั้นอาจจะเกิดขึ้นได้ในตัวของบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะมีความรู้หรือยากจน และเหยื่อของผู้ถูกกระทำโดยผู้ป่วยทางจิต หรือความมีนเมายาเสพติด จะต้องมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก่อน จึงจะเกิดมีผู้เสียหาย ซึ่งเป็นมาตรการภายหลังที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว จึงจะนำเอามาตรการทางกฎหมายเข้ามาดำเนินคดีได้ ซึ่งลักษณะของพฤติกรรมต่อการกระทำไม่มีกฎหมายบัญญัติใช้โดยเฉพาะที่จะนำมาใช้เข้ามาควบคุม อันเป็นการป้องกันการกระทำของบุคคลผู้ที่มีพฤติกรรมลักษณะของบุคคลผู้จะเป็นอันตราย ซึ่งในกฎหมายของต่างประเทศ เช่น

¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส. (2549). “กฎหมายสุขภาพจิต มาตรการบังคับรักษาผู้ที่มีความผิดปกติทางจิต.” วารสารสุขภาพจิต, 14, 3. หน้า 1.

ประเทศอังกฤษ มีมาตรการบัญญัติไว้โดยเฉพาะว่าเมื่อพบเห็นบุคคลที่มีลักษณะพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอันตราย หรือที่จะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นในอนาคตแล้ว ดังนั้นควรมีมาตรการป้องกัน เพื่อให้พัฒนากฎหมายให้เหมือนกับอารยประเทศ

ในการทำวิจัยจะขอกว่าถึงประเด็นของความเป็นไปได้หรือไม่ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีมาตรการในการดำเนินคดีกับบุคคลผู้ป่วยทางจิตและผู้มีเมยาเสพติดก่อนที่จะกระทำความผิด เพราะมาตรการส่วนมากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะเข้ามาดำเนินการ หรือปฏิบัติการอย่างใดอย่างใด ซึ่งย่อมก่อให้เกิดความสูญเสียขึ้นแล้วไม่ว่าจะเป็นชีวิตของผู้ถูกระทำ หรือของตัวผู้กระทำความผิดเองซึ่งบางครั้งอาจจะกระทำไปโดยไม่สามารถรู้ผิดชอบที่กฎหมายไม่อาจเอาผิดทางอาญาได้ ดังนั้นรัฐควรมุ่งมองไปที่มาตรการและหันไปทบทวนถึงการนำมาตราการแก้ไขอื่น มาบังคับใช้ด้วยเพื่อความปลอดภัยของสังคม

ในปัจจุบันรัฐเองก็กำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ และปัจจัยในด้านของสังคม วัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงด้านชีวเคมีในสมอง ความผิดปกติที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม การเจ็บป่วยด้วยโรคทางกายที่ส่งผลต่อจิตใจ รวมถึงการเสพสารเสพติด ซึ่งจะปรากฏให้พบเห็นพฤติกรรมที่ผิดปกติของผู้ป่วยทางจิตในหลายรูปแบบต่างๆ กันออกไป เช่น เดินพูดคนเดียวตามถนนหรือป้ายรถประจำทาง หรือในกรณีที่เป็นขอทานที่แสดงความก้าวร้าวและคุกคามที่เป็นความเสี่ยงให้เกิดอันตรายต่อผู้นั้นเองหรือบุคคลที่ได้พบเห็นเห็นอยู่เป็นประจำ แต่ก็จะต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ในเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การป้องกันสังคมก่อนที่เหตุร้ายใดๆ จะเกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคลผู้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่น² จึงเป็นปัญหาที่รัฐควรที่จะให้การพิจารณาเพื่อแก้ปัญหาที่และควร จะหันมาให้ความสนใจ ซึ่งผู้ทำวิจัยจะขอกว่าถึงกลุ่มบุคคลที่มีพฤติกรรมเสี่ยงหรือมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นผู้ป่วยทางจิตซึ่งมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายทั้งต่อตนเองหรือผู้อื่น แต่ยังไม่ได้มีการกระทำความผิด ซึ่งในประเด็นดังกล่าวข้างต้นนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่นได้มีการนำมาตราการทางกฎหมายมาใช้บังคับเพื่อนำตัวผู้ป่วยทางจิตและมีพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงที่จะก่ออันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น นำมาเข้าสู่ระบบการควบคุมบังคับรักษาแลฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อให้อาการของผู้ป่วยทางจิตได้หายหรือบรรเทาความรุนแรงของอาการให้ลดน้อยลง อันจะเป็นการกัน หรือการแยกผู้ป่วยทางจิตออกจากเหตุที่จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรม ซึ่งเรียกว่ากฎหมายสุขภาพจิต (The Mental Health Law) มีเนื้อหาที่แสดงว่าได้มีการ

² สาวตรี สุขศรี. (2545, มิถุนายน). “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันอันตรายจากผู้ป่วยทางจิตและผู้มีเมยาเสพติด.” วารสารนิติศาสตร์. หน้า 409.

นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้เพื่อป้องกันก่อนที่บุคคลผู้นั้นจะกระทำความผิด สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 3 ส่วนที่ 2 ว่าด้วยวิธีการเพื่อความปลอดภัย มาตรา 46 ให้อำนาจศาลสั่งตามคำร้องขอของพนักงานอัยการเรียกประกันทัณฑ์บนแก่ผู้จะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น โดยกำหนดจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 บาท ว่าผู้นั้นจะไม่ก่อเหตุดังกล่าวตลอดเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่เกิน 2 ปี³ จะเห็นได้ว่าวิธีการเพื่อความปลอดภัยดังกล่าวเป็นการบังคับใช้มาตรการโดยการปรับให้ชำระเป็นเงินจำนวนหนึ่งภายหลังจากที่บุคคลได้ก่อเหตุร้ายขึ้นแล้วจึงเป็นการบังคับที่ปลายเหตุ ไม่ได้กำหนดมาตรการบังคับรักษาผู้ป่วยทางจิตเพื่อให้อาการทางจิตหายหรือบรรเทาความรุนแรงของโรคอันเป็นการแก้ไขที่สาเหตุของความเป็อันตราย (Dangerousness) ของผู้ป่วยเหล่านี้ กฎหมายของไทยอีกฉบับหนึ่งคือพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้ส่งคนขอทานซึ่งวิกลจริตจิตพิการที่ไม่สามารถหรือไม่มีทางประกอบอาชีพและไม่มีญาติไปโรงพยาบาลจิตเวชเพื่อควบคุมบังคับรักษาและจัดให้มีงานทำ แต่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับแก่บุคคลซึ่งป่วยทางจิตพิการที่ไม่สามารถหรือไม่มีทางประกอบอาชีพและไม่มีญาติไปโรงพยาบาลจิตเวชเพื่อควบคุมบังคับรักษาและจัดให้มีงานทำ⁴ แต่กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับแก่บุคคลซึ่งป่วยทางจิตได้บางส่วนเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมผู้ป่วยทางจิตทั้งหมดได้จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่สมบูรณ์และเป็นระบบในการบังคับรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วยทางจิตซึ่งมีพฤติกรรมที่เป็นอันตรายและมีแนวโน้มอย่างมากว่าจะทำอันตรายต่อตนเองหรือผู้อื่น จึงเป็นปัญหาว่าประเทศไทยสมที่จะพัฒนากฎหมายบังคับรักษาผู้ป่วยทางจิตเหล่านี้ได้อย่างไร กล่าวคือ สมควรที่จะบัญญัติกฎหมายขึ้นโดยเฉพาะหรือควรใช้วิธีตีความหลักกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่มีอยู่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงขั้นตอนและมาตรการต่างๆ ของกฎหมายแต่ละฉบับให้นำมาใช้ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของไทย และต่างประเทศในส่วนที่สามารถนำมาปรับใช้ได้อย่างอารยประเทศ

³ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 46 นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและร่างกายของผู้ป่วยทางจิต โดยกำหนดความรับผิดชอบของบุคคลที่ช่วยเหลือหรือยุงผู้มีความบกพร่องทางจิตให้ฆ่าตนเองหรือพยายามฆ่าตนเอง บุคคลที่ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองมิได้เพราะจิตพิการ บุคคลที่ปล่อยให้ผู้วิกลจริตออกไปโดยลำพัง ดู ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293, 307, 308, 373 และ 398.

⁴ พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2484.

1.2.3 เพื่อศึกษาการนำมาตรการก่อนการกระทำความคิดมาเป็นแนวทางที่อาจจะนำมาบังคับใช้ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในประเทศไทยได้

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

บทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับใช้กันอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาการดำเนินการกับบุคคลที่มีลักษณะและพฤติกรรมเสี่ยงภัยที่จะก่อให้เกิดภัยต่อสังคมก่อนการกระทำความคิดและหลังการกระทำความคิดของบุคคลที่มีอาการทางจิต และขั้นตอนของการดำเนินการต่างๆ ของเจ้าพนักงานยังไม่มีมาตรการที่แน่นอนในการปฏิบัติ ทำให้ไม่อาจนำบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไปใช้ให้ได้ผลดังนั้นก็จึงจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไข ในบทบัญญัติของกฎหมายและขั้นตอนของอำนาจของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

วิธีการดำเนินการศึกษาโดยทั่วไปเป็นการวิจัยเอกสาร โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรากฎหมาย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั่วประเทศกฎหมาย วิทยานิพนธ์เพื่อนำมาประกอบการศึกษาและนำมาทำการวิเคราะห์ และหาข้อสรุปและแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้จะทำการศึกษาเฉพาะมาตรการที่จะนำมาใช้ก่อนการกระทำความคิด โดยการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ รวมถึงขั้นตอนต่างๆ ของกฎหมายดังกล่าวซึ่งอาจจะนำมาพัฒนาเป็นบทบังคับใช้เพื่อเป็นการคุ้มครองปกป้องบุคคลในสังคมต่อไปในอนาคตข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยซึ่งมีอยู่ แต่ไม่ได้นำมาใช้อย่างเป็นระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อจะนำมาปรับใช้ได้อย่างเป็นบทเฉพาะกลุ่มบุคคลผู้มีความเสี่ยงเป็นอันตรายต่อสังคม

1.6.2 ทำให้ทราบมาตรการของกฎหมายต่างประเทศ และของประเทศไทยเปรียบเทียบกับข้อดีข้อเสีย และการจะนำมาปรับปรุงพัฒนาเป็นกฎหมายต่อไป

1.6.3 ทำให้ทราบถึงมาตรการที่จะปกป้องคุ้มครองความเสี่ยงและอันตรายที่จะเกิดขึ้นในสังคมในอนาคตข้างหน้า และความก้าวหน้าที่จะเกิดแก่การศึกษาในสาขาวิชานิติศาสตร์ยิ่งขึ้น